

5.Контент-маркетинг Aviasales: путешествия, юмор и ситуативная реклама /Электронный ресурс/: <https://vc.ru/marketing/44178-kontent-marketing-aviasales-puteshestviya-yumor-i-situativnaya-reklama?ysclid=m2th0259f6579629348>

6.Объединение юридических лиц «Қазақстанның Автокөлік Одағы» (ҚАО) – «Казахстанский Автомобильный Союз» /Электронный ресурс/: <https://kao.kz/ru/>

7. Similarweb PRO /Электронный ресурс/: <https://pro.similarweb.com/#/digitalsuite/home>

8. Hyundai Astana /Электронный ресурс/: <https://astana.hyundai.kz/>

9. kia.com.kz /Электронный ресурс/: <https://kia.com.kz/>

10. chevrolet-auto.kz /Электронный ресурс/

11. letoile.kz /Электронный ресурс/ <https://www.lettoile.kz>

12.ЗОЛОТОЕ ЯБЛОКО — интернет-магазин косметики и парфюмерии: /Электронный ресурс/ <https://goldapple.kz>

13.Интернет-магазин Fix Price Казахстан /Электронный ресурс/ <https://fix-price.kz/ru>

ҒТАХА 06.71.57

У.Б. Жанахметова

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

Қазақстан Республикасы, Қарағанды қаласы

zhanakhmetovau@gmail.com

ДҮНИЕЖҮЗІЛІК МҰРА ОБЪЕКТІЛЕРІНДЕГІ ТУРИЗМНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ, ӘЛЕУМЕТТІК ЖӘНЕ МӘДЕНИ ӘСЕРІ

Дүниежүзілік мұра объектілері Біріккен Ұлттар Ұйымының білім, ғылым және мәдениет мәселелері жөніндегі ЮНЕСКО ұйымының тарапынан адамзаттың тарихы мен мәдениеті үшін аса маңызды нысандарды қорғайтын ұйым. Ондағы объектілер әлемдегі әртүрлі елдерде орналасқан әрі ол нысандардың мәдени, тарихи және де табиғи маңызы бар. Қазіргі таңда ЮНЕСКО-ның Дүниежүзілік мұра объектілерінің тізімінде мәдени, табиғи сонымен қатар аралас объектілерді қоса есептегенде жалпы саны 1223 объектіні құрайды[1]. ЮНЕСКО-ның Дүниежүзілік мұра объектілеріндегі туризм әртүрлі туристік бағыттарға жан-жақты әсер етеді, және бұл ықпал жергілікті қауымдастықтардың экономикалық, әлеуметтік және мәдени қырларын қамтиды. Мұра объектілері әлемнің түкпір-түкпірінен туристерді тартып, экономикалық пайда әкеледі, алайда осы бірегейлікті сақтау және тұрақты даму мәселелерін туындатуы мүмкін.

Елімізде қазіргі кезеңде ЮНЕСКО-ның дүниежүзілік мұра тізіміне енген 6 объекті бар яғни, оның үшеуі мәдени орындар: Қожа Ахмет Яссауи кесенесі, Таңбалы тас петроглифтері мен Жібек Жолы дәлізі және 3 табиғи нысандар: Сарыарқа (Солтүстік Қазақстанның далалары мен көлдері), Батыс Тянь-Шань, Алтынемел ұлттық паркі мен Барсақалмес қорығы. Қазақстан Республикасының туризм ошақтары аймақтардың табиғаты аттрактивті, мәдени және тарихқа бай. Түркістандағы Қожа Ахмет Яссауи кесенесі тек Отанымыздың ғана емес сонымен қатар күллі Түркі әлемінің рухани туристік нысаны саналады. Қожа Ахмет Яссауи кесенесі он төртінші ғасырда салынған және ол айырықша орын алатын архитектуралық ескерткіш. Жыл сайын бұл объектінің туристік әлеуеті арттып, аймаққа келушілер мен туристердің саны көбеюде. Ең алдымен туризм саласы экономикаға тікелей қатысты болғандықтан бұл мұраның сол өңірдің және еліміздің экономикасын дамытуда аса маңызды болып табылады. Кесененің туристік потенциалы экономикалық өркендеудің негізгі итермелеуші күші саналады. Түркістан қаласына келушілердің саны жылда өсіп отырады. Осы көрсеткіштен тұрғылықты экономика саласының артуына зор септігін тигізеді. Кесененің туристер үшін әсемдігі, діни мақсатта келушілердің діни, мәдени және тарихи қызығушылықтары арқылы анықталады. Бұл дүниежүзілік мұраға келушілердің санының қарқынды өсуі жаңа жұмыс орындарының ашылуына әсер етеді.

Туризм индустриясы мейрамханалар мен мейманханалар, орналастыру орындары, дүкендер және туристік қызметті ұсынатын мекемелер секілді қызмет көрсету салаларының дамуына әкеледі. Туристер мен келушілерге арнайы қызмет түрлерін ұсыну, экскурсовод-гидетр, тамақтандыру және орналастыру орындарының мамандары керек. Яғни бұл өз кезегінде жергілікті тұрғындардың жұмыссыздық деңгейін түсіруге әрі табыс көзінің артуына септігін тигізеді. Сонымен қатар, инфрақұрылымдар мен инвестицияның даму көзі. Туризмнің жандануы сол өңірдің инвесторларды тартуға мүмкіндік береді. Кесенеге зиярат етіп келушілердің және осы аймаққа келушілердің санының

өсуі жол құрылыстары, қоғамдық көліктер және басқада қызмет көрсету ғимараттарын дамытуға қажеттіліктерді арттырады. Мұра объектілерінің айналасында жұмыс орындарының көбеюі де маңызды артықшылық болып табылады. Алайда, артық туризм жергілікті тұрғындарға кері әсер етуі мүмкін: тұрғын үй мен күнделікті тұтыну тауарларының бағасы көтеріліп, жергілікті халықтың өмір сүру жағдайы нашарлауы ықтимал. Сонымен қатар, экономикалық пайда тек туристік маусым кезінде ғана байқалуы мүмкін, ал маусымаралық кезеңде жергілікті бизнес шығынға ұшырауы мүмкін. Мемлекет пен жеке сектор тарапынан инфрақұрылымдарды дамытуға шетелдік немесе жергілікті инвесторларды тартуға себеп болады.

Сауда және кәсіпкерлік бұл экономика салаларының ең маңызды көздері деп атауға болады. Туристердің бұл нысанға келуі жергілікті кәсіпкерлер үшін нарықтар ашады. Мысалы, естелікке алынатын сувенирлер, қолөнер бұйымдары және ұлттық туындыларды сататын кәсіп орындары ашылады. Бұл туризмнің дамуына, жергілікті кәсіпкерлердің табысын арттыруға және құндылықты өнімдерімізді насихаттай отыра экономиканың әртараптандыруына ықпалын тигізеді. Салықтық түсімдерге туризмнің дамуындағы мемлекеттік бюджетке салықтық түсімдерді арттырады. Яғни, мемлекетке әлеуметтік бағдарламаларды қаржыландыруға және инфрақұрылымды дамытуға әсер етеді. Сонымен қоса, туризмнің экономикалық әсері жергілікті қоғамның әлеуметтік-экономикалық жағдайына тікелей мүмкіндік береді. Жергілікті халықтың туристік салаларында кәсіби білікті кадрларды даярлауда дағдыларын арттырады.

Жоғарыда берілген кестеге сәйкес, Қазақстан Республикасы Статистика жинағындағы Дүниежүзілік мұра объектілерінің Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Яссауи кесенесінің 2021-2023 жылдар аралығындағы экономикалық көрсеткіші келтірілген. Кестеге сай, кесенеге келушілер саны бұл объектіні жыл сайынғы өсуін көрсетеді. Туризмнің дамуы, кесененің танымалдығын арттыруда маңызды рөл атқарады. Соған байланысты туристердің орналасу күндері де артуы байқалады. Сондай-ақ туризмнен түскен табыс 2022 жылдан 2023 жылға қарағанда 1 жыл ішінде 200 миллион теңгеге артқан.

Түркістандағы Қожа Ахмет Яссауи кесенесінің туризмдегі әлеуметтік әсері де өте маңызды болып табылады. Туризм дестинацияларда әлеуметтік құрылымға және өмір сүру жағдайларына да айтарлықтай әсер етеді. Бір жағынан, ол жолдар, байланыс желілері, медицина және білім беру мекемелері сияқты инфрақұрылымды дамытуға серпін беріп, жергілікті тұрғындардың өмір сапасын арттырады. Екінші жағынан, туристік ағымның өсуі әлеуметтік өзгерістерге, тіпті қақтығыстарға әкелуі мүмкін, себебі жергілікті халық жаңа өмір салтына бейімделуге, шетелдік мінез-құлық және қарым-қатынас нормаларын қабылдауға мәжбүр болады, бұл дәстүрлі әлеуметтік байланыстар мен өмір салтына теріс әсер етуі мүмкін. Ең алдымен, жергілікті халықтың өмір сүру сапасының артуына әсер етеді. Халық санының артуы өмірдегі тұрғындардың орналасуы олардың туристік дестинацияға қатынасы тікелей. Сонымен қатар, жергілікті халықтың білім деңгейін көтеруге, мәдени алмасуға және ұлттық мәдени құндылықтарды сақтауға өз септігін тигізеді.

Туризмдегі мәдени мұра объектісі мәдениетаралық диалогты дамытуға, тұрғылықты халықтың өз мәдениетін ұмытпауға және шетелдік мәдени ақпараттармен танысуға көмектеседі. Қожа Ахмет Яссауи кесенесі ислам әлемінде аса маңызды діни және рухани нысан саналады. Кесене қажылық және зиярат ету орын ретінде келушілердің рухани қажеттіліктерін қанағаттандырады. Діни туризмнің маңызды аспектілерін насихаттап, жергілікті тұрғындардың діни түсініктері мен білімін арттырады. Оған қоса, объекті маңында діни рәсімдер мен мәдени шаралар ұйымдастырылып, жергілікті халықтың рухани өміріне оң әсерін тигізеді. Мәдени мұраның сақталуы әсері туризм, жергілікті мәдени мұраны сақтау мен қорғауға назар аудартады. Кесененің мәдени және тарихи маңыздылығын түсіну, жергілікті тұрғындарды мәдени мұраны қорғауға, және оны ұрпақтан-ұрпаққа жеткізуге ынталандырады. Туризмнің дамуы, мәдениеттің сақталуына және ұлттық идентичтіктің қалыптасуына әсер етеді.

Туризм жергілікті қоғамның бірлігін нығайтады. Туристік шаралар мен іс-шаралар жергілікті тұрғындардың бірігуіне, достық қарым-қатынастар орнатуына, және әлеуметтік желілерді дамытуға ықпал етеді. Кесене айналасында өтетін мәдени шаралар, мерекелер және фестивальдер, жергілікті халықты біріктіреді, олардың арасында ынтымақтастықты арттырады. Жастардың мәдени және рухани тәрбиесі: туризм, жастарға мәдени және рухани тәрбиелеу үшін үлкен мүмкіндіктер ашады. Кесененің маңызы мен тарихы туралы білім беру, жастардың өз мәдениетіне деген қызығушылығын арттырады. Жергілікті мектептер мен колледждер туристік бағыттарды ұйымдастырып, жастарды тарихымен, мәдениетімен таныстырады, бұл олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастырады. Сонымен қатар, туризм әлеуметтік жауапкершілік пен экологиялық сананы дамытуға ықпал етеді. Тұрақты туризм,

табиғаты қорғау, экологиялық білім беру, және мәдениетті сақтау мәселелеріне назар аударады. Туристік шаралар арқылы жергілікті тұрғындарды экологиялық жауапкершілікке тәрбиелеу, олардың қоғамдағы ролін арттырады.

Кесте 1

Түркістандағы Қожа Ахмет Яссауи кесенесінің туризмдегі экономикалық әсерінің көрсеткіші

Көрсеткіш	2021 жыл	2022 жыл	2023 жыл
Кесенеге келушілер	500,000	1,000,000	1,200,000
Туристердің орташа күндер саны	2	2,5	3
Туризмнен түскен табыс (млн.тг)	1,200	2,500	3000
Инвестициялар (млн.тг)	300	500	700

Ескертпе - [2] ақпарат көзі негізінде құрастырылды

Түркістандағы Қожа Ахмет Ясауи Кесенесінің Туризмнің мәдени әсерлері келесідей-Мәдени мұраның танылуы негізінде Қожа Ахмет Ясауи кесенесі, өзінің архитектуралық стилі, тарихи мәні және рухани маңызы арқасында, Қазақстанның мәдени мұрасының символы болып табылады [3]. Кесенеге келушілер, оның тарихы мен мәдениетіне терең бойлап, ұлттық идентикалық нығайтуға мүмкіндік алады. Бұл, өз кезегінде, жергілікті тұрғындардың мәдени мұраға деген қызығушылығын арттырады.

Кесте 2

Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Яссауи кесенесіне SWOT-талдау

Мықты жақтары:	Әлсіз жақтары:
<p>-Мәдениетке қызығушылықты арттыру — туристер мен жергілікті тұрғындар объектілердің тарихы мен мәдениеті туралы көбірек біліп, оларды сақтауға және болашақ ұрпаққа жеткізуге үлес қосады.</p> <p>-туризмнен түскен кірістер кесенені қалпына келтіруге, және басқа да мұражайлар мен мәдени шараларды қолдауға қаржылай көмек көрсетеді.</p> <p>-туристер тарапынан сұраныс дәстүрлі қолөнерді, шеберлерді және суретшілерді дамытуға ықпал етеді.</p> <p>-дүниежүзілік мұра объектілері әртүрлі елдерден туристерді тартып, мәдени құндылықтармен алмасуды және халықаралық байланыстарды нығайтуға ықпал етеді.</p>	<p>-Мәдениетті коммерцияландыру — туристер үшін мәдениет өзгеріп, сатуға арналған өнімге айналуы мүмкін, бұл оның түпнұсқалығын төмендетеді.</p> <p>-Дәстүрлерді жоғалту — туристердің күтулеріне бейімделу кейбір дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың өзгеруіне немесе жойылуына әкеліп, олардың түпнұсқалық мағынасын жоғалтуы мүмкін.</p> <p>-Жергілікті тұрғындар үшін мәдени стресс — туристердің тұрақты ағымы жергілікті халықтың наразылығын тудырып, оларды жаңа нормалар мен күтулерге бейімделуге мәжбүр етеді.</p>
Мүмкіндіктері:	Қаупі:
<p>-тұрақты туризмді дамыту — тұрақты туризм қағидаттарын енгізу мәдени қысымды төмендетіп, дәстүрлерді болашақ ұрпақ үшін сақтауға көмектеседі.</p> <p>-Этникалық және мәдени фестивальдер — фестивальдер мен мәдени іс-шараларды ұйымдастыру туристерді тартып, жергілікті дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды дәріптейді.</p> <p>-Туристер үшін білім беру бағдарламалары — экскурсиялар мен білім беру бағдарламаларын өткізу жергілікті мәдениетке деген құрмет пен түсіністікті арттырады.</p>	<p>-Мәдени ассимиляция — шетелдік мәдениеттің жаппай әсері жергілікті дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың бірегейлігін жоғалтуға әкелуі мүмкін</p> <p>-Мәдени ландшафттың өзгеруі — туристік ағымның артуы тарихи аудандардың жойылуына немесе қайта құрылуына әкеліп, мәдени мұраның келбетін өзгертеді.</p> <p>-туристердің көп болуы — туристердің тым көп болуы мәдени объектілердің сапасына теріс әсер етіп, ластану мен тозуды арттырады.</p>

Ескертпе - [3] ақпарат автормен құрастырылған

Бұл SWOT-талдау Дүниежүзілік мұра объектілерінің мәдени өсу мен дамуға айтарлықтай мүмкіндіктер беретінін, бірақ олардың бірегейлігін сақтау үшін мұқият басқаруды қажет ететін бірқатар қиындықтар бар екенін көрсетеді.

Туризм арқылы жергілікті халық пен шетелдік туристер арасында мәдени алмасу жүреді. Туристердің Түркістанға келуі, өздерінің мәдениетімен бөлісуіне, ал жергілікті тұрғындар өздерінің дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын көрсетуіне мүмкіндік береді. Мәдени алмасу, мәдениеттер арасындағы диалогты дамытуға, өзара түсіністік пен достықты нығайтуға ықпал етеді. Дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың сақталуындағы рөлі өте маңызды. Яғни, туризм, жергілікті дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды сақтауға көмектеседі. Кесене айналасында ұйымдастырылатын мәдени шаралар, фестивальдер және мерекелер, жергілікті тұрғындарды дәстүрлерін сақтауға ынталандырады. Мысалы, кесенеді өткізілетін ұлттық мерекелер мен діни рәсімдер, жергілікті халықтың мәдениетінің және ұлттық идентичностінің сақталуына әсер етеді.

Туризм, жастарға мәдени тәрбие берудің маңызды құралдарының бірі болып табылады. Кесенеге экскурсиялар мен мәдени шаралар арқылы жастар, өз тарихымен және мәдениетімен танысып, ұлттық сана-сезімін қалыптастырады. Бұл, оларды өз мәдениетіне, дәстүрлеріне және тарихына деген құрметпен қарауға үйретеді.

Сонымен қатар, туризм, мәдениетаралық диалогты дамытуға ықпал етеді. Түркістанға келген туристер, өздерінің мәдениетін таныстырып, жергілікті халықпен пікір алмасады. Бұл, мәдениеттер арасындағы өзара түсіністікті арттырады, стереотиптерді жояды және халықаралық деңгейде достық қарым-қатынастарды нығайтады. Кесененің өнердегі рөлі туризмге мәдени әсері ерекше. Қожа Ахмет Ясауи кесенесі, тек туристік нысан ғана емес, сонымен қатар, өнердің де орталығы болып табылады. Кесенеді ұлттық өнер, қолөнер, музыка, және әдебиет саласында іс-шаралар өткізіледі.

Мұндай шаралар, жергілікті халықтың өнерге деген қызығушылығын арттырып, жастарды шығармашылыққа баулиды. Ғылыми зерттеулер мен білім беру: туризм мәдениет туралы ғылыми зерттеулердің дамуына да ықпал етеді. Кесене айналасында жүргізілетін зерттеулер, тарих, мәдениет, және сәулет туралы білімді арттырады.

Жергілікті университеттер мен ғылыми ұйымдар, кесенені зерттеу және оған қатысты ғылыми жұмыстар жүргізу арқылы, мәдени мұраны зерттеуге үлес қосады.

Туризмнің Дүниежүзілік мұра объектілеріне тигізетін әсері жан-жақты және әр түрлі қырларымен сипатталады. Экономикалық пайдасы, әлеуметтік өзгерістері және мәдени әсерлері дұрыс басқаруды талап етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. ЮНЕСКО ресми сайты электрондық ресурсы.- URL: <https://www.unesco.org/ru>
2. Қазақстан Республикасының Статистика жинағы.- URL: <https://stat.gov.kz> (қаралым күні 30.10.2024).
3. Сұлтанбек Қ. Ясауи: оқу құралы .- Алматы 2007.- 3 б

МРНТИ 06.81.55

Ж. Жаркынқызы, Ж.Ж. Тебаев

Карагандинский исследовательский университет имени Е.А. Букетова,
Республика Казахстан, г. Караганда, zh.zharkynkyzy@gmail.com

СОВРЕМЕННЫЕ МАРКЕТИНГОВЫЕ СТРАТЕГИИ ИНТЕРНЕТ-КОММУНИКАЦИИ В ИНДУСТРИИ ТУРИЗМА

Туристический сектор, трансформируемый под влиянием глобализации и цифровизации, всё активнее интегрирует интернет-маркетинговые стратегии, чтобы привлечь международную аудиторию и усилить конкуренцию на глобальном уровне. Современные интернет-коммуникации обеспечивают туристическим брендам не только экономически эффективные и масштабируемые инструменты для привлечения клиентов, но и позволяют адаптироваться к динамически меняющимся предпочтениям и ожиданиям потребителей. Интернет-маркетинг претерпел значительные изменения за последние годы, трансформируясь из простого инструмента продаж в платформу, через которую создаются уникальные и персонализированные взаимодействия.

Сегодня интернет-коммуникации становятся основой для многоканальных маркетинговых